

skupne poteze filozofije gospodarjenja z njimi jih povezujejo mnogo trdneje kot katera koli druga povezanost, v kateri se je naše gozdarstvo kdajkoli doslej znašlo.

Namen tega sestavka je le, da opozorimo na možnost take nove povezave, v kateri bi naše gozdarstvo v prihodnje zagotovo lahko polneje razvijalo svojo novo identiteto, izhajajočo iz novih nalog. Morda bo zbudil celo kakšen odmev; vsekakor pa kaže opozoriti, da tovrstna povezanost nikakor ni nekaj novega in spet slovensko – specifičnega, ampak da je v številnih deželah že dolgo časa dejstvo.

Na resornem področju imajo npr. gozd, voda in zrak ob podobnih problemih vsekakor manj možnosti za skrite ali vgrajene

medsebojne antagonizme kot pa v družbah, kjer so uvrščeni sedaj.

Na študijskem področju jih povezuje recimo vsaj filozofija obravnavanja naravnih virov po načelih obnovljivosti (= trajnosti), mnogonamenskosti, sonaravnosti – in seveda njihova naravna povezanost.

Isto bi bilo mogoče reči za področje, ki zadeva njihove raziskave. Število uglednih gozdarskih šol in raziskovalnih ustanov, ki so sprejele tako orientacijo, gre po vsem svetu v desetine. Ni vzroka, da o teh stvareh ne bi v stroki razmislili in spregovorili – in to čimprej. Vse okoliščine nas namreč v to silijo: ob tem ne gre zgolj za razmišljanja o preživetju ampak predvsem o novem, modernem, prihodnjemu času ustreznem profilu gozdarstva.

GDK: 518

Se bomo evropeizirali končno tudi po načinu merjenja drobnega industrijskega lesa ?!

Lojze ŽGAJNAR*

Že več kot poldrugo desetletje je v Sloveniji pereče vprašanje ugotavljanja količin drobnega industrijskega lesa na osnovi mase, torej s tehtanjem. Metoda je v Evropi in svetu že dve desetletji splošno uveljavljena v blagovnem prometu z gozdnimi lesnimi sortimenti, in sicer v zadovoljstvo dobaviteljev in porabnikov lesa. Kljub različnim poskusom in prizadevanju posameznikov ter zahtevam predvsem porabnikov industrijskega lesa, se pri nas »težinska metoda« ni širše uveljavila. Ker za to ni bilo nikakršnih zakonskih omejitev (JUS standardov tako ni nihče upošteval!), sodimo, da je glavni vzrok temu »moč navade«, stoletna trdna zakoreninjenost uporabe volumnskih enot in nezaupanje do vseh »novotarjev«. Posledice so znane: zamudne in drage meritve dimenzij pri natančnejših meritvah količin oziroma nezanesljiva ocena pri običajnih meritvah prostornine

tovora in preračunavanju v kubične metre. V vsakdanji praksi se to izraža na različne načine, še zlasti:

- v povečanih administrativnih stroških zaradi pogostih reklamacij dobavljenih ali prevzetih količin;
- v poslovnem nezaupanju, nespoštovanju dobrih poslovnih običajev in tudi v sporih;
- v neuskkljenosti bilanc med prevzetimi in porabljenimi količinami lesa pri porabnikih, ki ponavadi ugotavljajo primanjkljaje;
- v večanju faktorjev porabe lesa po enoti proizvoda;
- v težavah vseh udeležencev v mednarodnem prometu z lesnimi sortimenti, saj se tu soočajo s masnimi in ne prostorninskimi enotami, ki so pri nas običajne.

Vemo, da bo les v prihodnje vse bolj cenjena in iskana surovina. Korektno količinsko in kakovostno ovrednotenje vseh vrst lesne surovine bo moralo tudi v Sloveniji postati imperativ v blagovnem prometu z lesom. V pogojih tržnega gospodarstva in svobodno oblikovanih cen, pri vključevanju v mednarodno tržišče ter pri uveljavljanju

* L. Ž., dipl. inž. gozd., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 83, Slovenija

nju in spoštovanju dobrih poslovnih običajev, bo to tudi prvi pogoj konkurenčnosti in poslovne uspešnosti.

Menimo, da je sedanje obdobje intenzivnih družbeno gospodarskih sprememb in v času, ko razmišljamo o pripravi novih, nacionalnih standardov za gozdne lesne sortimente, primeren trenutek, da se lotimo tudi tega vprašanja. Čas je, da se otresemo »balkanskih navad« tudi na tem področju, saj nas v to vse bolj silijo vsakdanje potrebe. Naposled so te zahteve izražene tudi v sklepih 79. strokovnega posvetovanja ZDIT gozdarstva in lesarstva Slovenije, ki je bilo v maju 1991.

Na osnovi navedenih izhodišč in na neposredno pobudo podjetja Videm, Krško, ki je največji slovenski porabnik industrijskega lesa in se tudi najbolj zanima za težinsko metodo merjenja količin, je gozdarski inštitut v letu 1991 v raziskovalni program vključil tudi nalogo priprave vseh potrebnih elementov in metod za praktično uvajanje te metode. Po prvotnem dogovoru s podjetjem Videm naj bi ugotovitve raziskav služile le za interne potrebe podjetja. Poznejše vse širše zanimanje tudi drugih porabnikov v celulozni industriji in industriji ivernih in vlaknenih plošč pa nas je spodbudilo, da smo k sodelovanju povabili tudi te porabnike. Obenem smo upoštevali dejstvo, da bo realizacija tega projekta možna le ob sode-

lovanju in soglasju vseh udeležencev v blagovnem prometu, torej tudi dobaviteljev lesa. Takšno soglasje je tudi prvi pogoj za uradno verifikacijo in institucionalizacijo novega načina merjenja količin lesa.

Zaradi znanih političnih in gospodarskih razmer, s katerimi so se letos soočali gozdarstvo in porabniki lesa, je bil projekt le delno izveden. Kot ponavadi se je spet zataknilo pri financiranju, kar je, glede na razmere, vsaj delno tudi razumljivo. Kljub tem težavam je gozdarski inštitut, v okviru skromnih finančnih sredstev, ki jih je odobrilo Ministrstvo za gozdarstvo, nadaljeval z nekaterimi dejavnostmi za izvedbo projekta. Skupaj z nekaterimi možnimi uporabniki projekta so bile proučene, izbrane in praktično preskušene nekatere metode in postopki ter opravljene delne meritve in primerjave.

Zaradi obsežnosti in zahtevnosti projekta, ki ga pogojuje velika variabilnost (v času in prostoru) osnovnih elementov in parametrov pri uporabi težinske metode, to pa zahteva številne in dolgotrajnejše operativne meritve in vzorčenja, bi bilo izvajanje projekta, pri dosedanjem tempu, predolgotrajno. Menimo, da je zaradi omenjene variabilnosti tudi nedopustno preprosto prevzemanje različnih tujih metod in osnovnih fizikalnih elementov, kot si zamišljajo nekateri najbolj neučakani porabniki lesa. V

Slika 1: Jemanje vzorcev za določitev vlažnosti lesa (Vir: Kooperationsabkommen FPP)

Slika 2: Izračun vlažnosti in količine (mase) prevezetelega tovora lesa (Vir: Kooperationsabkommen FPP)

poduk in opozorilo so nam lahko sedanje težave, ki jih imamo pri uporabi različnih povprečnih vrednosti, pretvornih koeficientov, oz. redukcijskih faktorjev.

Na pobudo nekaterih porabnikov lesa in upoštevajoč splošne razmere in zahteve po novem načinu ugotavljanja količin, ki so izražene tudi v sklepih ZDIT, želimo na inštitutu v letu 1992 intenzivirati vse dejavnosti in naloge za uspešnejšo in hitrejšo izvedbo projekta. V projekt, katerega izvajalec bi bil Inštitut, želimo vključiti čim širši krog udeležencev v prometu z lesom, pa tudi pooblaščen organe in službe, ki se posredno ali neposredno srečujejo s tem vprašanjem. Menimo, da bo le tako možno projekt izvesti in rezultate tudi uradno ovrednotiti.

Osnovni cilj projekta je raziskava in izbira metod in vseh potrebnih fizikalnih elementov za uporabno ugotavljanje količin industrijskega lesa na podlagi mase ter priprava strokovnih osnov za vpeljavo blagovnega prometa na tej osnovi. V prvi vrsti bo pozornost namenjena dolgemu industrijskemu lesu (goli!) iglavcev in listavcev. Zaradi večje variabilnosti volumenske gostote (mase) bomo pri iglavcih predvidoma uporabili »atro« metodo (nominalna gostota lesa). Pri listavcih (bukev) pa »bruto« metodo (lutro masa, volumenska gostota svežega – zračno suhega lesa), ob upoštevanju variabilnosti v letnih obdobjih. Navedeni metodi sta v Evropi tudi najbolj razširjeni, saj pri pravilni uporabi zagotavljata povprečno natančnost $\pm 3\%$. Vemo, da je pri sedanjem načinu možnost napake tudi do 20 odstotkov.

Pri operativnih raziskavah za pripravo strokovnih osnov naj bi sodelovali poprej strokovno izurjeni kadri potencialnih porabnikov rezultatov projekta, oziroma sofinancerjev in sopodpisnikov sporazuma. Za usposobitev le-teh, uvajanje v delo ter nadzor bi bili zadolženi izvajalci projekta.

Proučene in izbrane operativne metode in postopki ter potrebni raziskani parametri bi služili kot strokovne osnove in bili dolo-

čeni v posebnem sporazumu med udeleženci v blagovnem prometu. Pristop k sporazumu bi bil prostovoljen, določila sporazuma pa obvezna za vse udeležence. Trajen nadzor nad tehničnim izvajanjem in spoštovanjem sporazuma vseh udeležencev bi opravljala uradno pooblaščen in nevtralna institucija, ki bi jo določili soudeleženci sporazuma.

Gre torej za znani način in metode ugotavljanja količin ter združevanje udeležencev v blagovnem prometu z lesom, kot ga poznamo drugje v Evropi, zlasti v sosednji Avstriji, pod nazivom Kooperationsabkommen Forst-Platte-Papir.

Predlog z vsebinskim in časovnim programom projekta je Inštitut v novembru 1991 poslal vsem večjim porabnikom lesa in tudi nekaterim uradnim organom in službam s področja gozdarstva, lesarstva in državne uprave, torej vsem, ki bi jih moralo zanimati to vprašanje. Upamo, da bo tokrat odziv ugodnejši kot je bil spomladi. Zavedati se moramo, da bomo imeli v prihodnje opravka z vse večjim deležem manj kakovostne, brezoblične lesne surovine (drobna lesna masa iz gozdno gojitvenih del, ostanki primarne in finalne predelave), pri kateri nam prostorninsko merjenje vedno povzroča težave. Slabšanje kakovosti vhodne surovine lahko realno pričakujemo zaradi:

- ekološkega stanja in prihodnosti gozdov ter vse bolj prevladujočega vrednotenja nelesnih funkcij, čemur je vzrok nagel razvoj ekološke zavesti;

- tehnološkega razvoja gozdarstva in porabnikov lesa, ki bo omogočil izrabo tudi vseh gozdnih in lesnih ostankov;

- kroničnega primanjkljaja lesne surovine, zlasti še lesa za kemično predelavo.

Če naštetim vzrokom dodamo še uveljavljanje tržnih zakonitosti, dobre poslovne običaje in razmerja ter naše želje in potrebe po vključevanju v mednarodne blagovne tokove, se bomo najbrž vsi strinjali, da je uvedba novega količinskega in kakovostnega vrednotenja lesa nujna.